

**Załącznik do Uchwały Nr XVIII/177/2015
Rady Miejskiej w Tarnowie
z dnia 26 listopada 2015 roku**

**PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W MIEŚCIE TARNOWIE NA LATA 2016 - 2020**

WSTĘP

Zgodnie z zapisami art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹ do zadań powiatu należy opracowanie i realizacja programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Wypełnieniem powyższego ustawowego obowiązku były przyjęte przez Radę Miejską w Tarnowie następujące programy:

- 1) *Miejski Ramowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2003-2006*, - Uchwała Nr XV/236/2003 z dnia 16 października 2003 r.,
- 2) *Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Tarnowie na lata 2007-2010* - Uchwała Nr VI/84/2007 z dnia 29 marca 2007 r.,
- 3) *Program działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Tarnowie na lata 2011-2015* - Uchwała Nr VII/64/2011 z dnia 24 lutego 2011 r.

Zadania zawarte w wyżej wymienionych Programach były przedmiotem działań zarówno Gminy Miasta Tarnowa, jej jednostek organizacyjnych jak i lokalnych organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Programy te, obejmowały najważniejsze dziedziny życia osób wymagających szczególnej opieki i skierowane były do grupy osób niepełnosprawnych, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie (w szczególności osoby z niepełnosprawnością intelektualną, niewidome, niesłyszące, z ciężką dysfunkcją narządu ruchu). Głównym celem wymienionych Programów było stworzenie spójnego, kompleksowego systemu wspierania osób niepełnosprawnych poprzez zapewnienie warunków do pełnego, indywidualnego rozwoju i zaspokajania potrzeb we wszystkich sferach i na każdym etapie życia, gwarantujących im pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

W oparciu o doświadczenia z realizacji Programów przyjętych przez Radę Miejską w Tarnowie na lata 2003-2015, rezultatów konsultacji z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Tarnowa i podmiotów zaangażowanych w kształtowanie systemu wsparcia i pomocy dla osób niepełnosprawnych, został opracowany „Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Tarnowie na lata 2016-2020”. Pierwszą częścią składową Programu jest diagnoza tarnowskiego środowiska osób niepełnosprawnych. Następnie określono cel strategiczny Programu oraz przedstawiono 7 celów szczegółowych, zgodnych z „Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych”² oraz zadania umożliwiające ich realizację w następujących obszarach:

- prawa osób niepełnosprawnych,
- opieka i rehabilitacja medyczna,
- rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych,
- edukacja,
- likwidacja barier,
- dostęp do kultury, sportu, turystyki i rekreacji.

Część zadań sprecyzowanych dla każdego celu szczegółowego jest kontynuacją działań ujętych w trzech poprzednich edycjach Programu. Nowe zadania, uwzględniają aktualne potrzeby osób niepełnosprawnych oraz dostępne nowości techniczne. Na końcu opracowania

¹ ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹ (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.)

² Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. 1997 nr 50 poz. 475)

określono realizatorów i partnerów, źródła finansowania oraz informacje o sposobie monitorowania Programu.

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Tarnowie na lata 2016-2020 jest dokumentem, który wyznacza tarnowskiemu samorządowi kierunek polityki społecznej poświęconej zagrożonej wykluczeniem i marginalizacją społeczności osób niepełnosprawnych. Program stanowi niezbędny dokument przy pozyskiwaniu dla Miasta dodatkowych środków finansowych z programów celowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i innych źródeł pozabudżetowych.

Program jest zgodny z dokumentami szczebla lokalnego i krajowego, to jest z:

- *Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych*,
- *Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- *Wojewódzkim programem dotyczącym wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych w Województwie Małopolskim na lata 2014-2020*,
- *Strategią Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Tarnowa na lata 2011-2020*,
- *Strategią Rozwoju Miasta – Tarnów 2020*.

„*Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Tarnowie na lata 2016-2020* koresponduje również z „*Europejską strategią w sprawie niepełnosprawności 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier*”, przyjętą przez Komisję Europejską w dniu 15 listopada 2010 roku w celu skutecznego wprowadzania w życie Konwencji Narodów Zjednoczonych w całej Unii Europejskiej.

I. DIAGNOZA TARNOWSKIEGO ŚRODOWISKA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Ostatnie dostępne informacje o osobach niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Tarnowa prezentowane były na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności przeprowadzonego w Polsce w 2011 roku. Dane dotyczące osób niepełnosprawnych, uzyskane podczas spisu przedstawia poniższa tabela:

	Polska	Małopolska	Tarnów
liczba mieszkańców ogółem	38.511.824	3.337.471	114.053
w tym osoby niepełnosprawne:			
liczbowo	4.697.048	394.309	16.910
procentowo	12,20%	11,82%	14,83

Źródło: dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 r., GUS.

Ponieważ brak jest aktualnych danych dotyczących wielkości populacji osób niepełnosprawnych w Tarnowie, diagnozę środowiska osób niepełnosprawnych dokonano na podstawie informacji opracowanych przez instytucje i podmioty wspierające swoimi działaniami wyżej wymienioną grupę społeczną:

1) Pomoc społeczna.

W 2014 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej udzielił osobom niepełnosprawnym pomocy poprzez między innymi wypłacenie im przewidzianych ustawą świadczeń pieniężnych:

- zasiłki stałe otrzymało 620 osób niepełnosprawnych na kwotę 2.473.857 zł (w 2010 r. 661 osób – 2.285.732 zł),
- zasiłki okresowe otrzymało 99 osób na kwotę 90.215 zł (w 2010 r. 181 osób – 91.949 zł),
- z zasiłków celowych i celowych specjalnych skorzystało 840 osób na kwotę 350.714 zł (w 2010 r. 509 osób - 457.875 zł),
- usługami opiekuńczymi objęto 538 osób niepełnosprawnych na kwotę 1.365.758 zł (w 2010 r. 649 osób na kwotę 1.365.310 zł), specjalistycznymi usługami opiekuńczymi objęto 17 osoby na kwotę 107.872 zł (w 2010 r. 23 osób – 177.820 zł).

2) Rehabilitacja społeczna.

W ramach wydatkowania środków finansowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizował następujące dofinansowania:

- uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych – 664 osób na łączną kwotę 623.370 zł (w 2011 r. 376.782 zł - 554 osób),
- zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – 773 osób na łączną kwotę 680.989 zł (w 2011 r. 461.478 zł – 1.270 osób),
- likwidacja barier architektonicznych, barier w komunikowaniu się i barier technicznych – 18 osób na łączną kwotę 144.443 zł (w 2011 r. 175.292 zł – 23 osób),
- sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych – wypłacono 25.612 zł na organizację wydarzeń, w których udział wzięło 450 osób (w 2011 r. 15.452 zł - 342 uczestników),
- tworzenie i działanie warsztatów terapii zajęciowej – wypłacono 1.860.885 zł, 126 uczestników (2011 r. 1.787.678 zł – 120 uczestników).

W zakresie programu „Aktywny samorząd”, mającego na celu wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów pomocy w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji w 2014 r. wypłacono łącznie 441.372 zł 122 osobom (w 2013 r. 371.492 zł - 109 osobom, w 2012 r. 173.895 zł - 51 osobom).

W Tarnowie funkcjonują 3 warsztaty terapii zajęciowej prowadzone przez:

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, mieszczący się przy ul. Klikowskiej 190 (46 uczestników),
- Polskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Tarnowie zlokalizowany przy ul. Ostrojskich 5b (35 uczestników),
- Fundację Rozwoju Edukacji, Pracy, Integracji, przy ul. Hodowlanej 6 (45 uczestników).

Warsztaty prowadzą terapię i rehabilitację społeczną z elementami rehabilitacji zawodowej, sprawności fizycznej oraz zdrowia psychicznego. Uczestnikami warsztatów według danych na koniec 2014 roku było 126 osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności intelektualnej (koniec 2006 r. – 96 osób, 2011 r. - 120 osób).

Ponadto 13 mieszkańców Tarnowa, na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy Gminą Miasta Tarnowa a Powiatem Tarnowskim, uczęszczało do WTZ działającego przy Stowarzyszeniu Kulturalno-Oświatowym "Piast" w Woli Rzędzińskiej.

3) Orzekanie o niepełnosprawności.

W 2014 r. złożono 2.896 wniosków o ustalenie stopnia niepełnosprawności - dla osób powyżej 16 roku życia (w 2010 r. Zespół przyjął 2.723 wniosków) i 205 wniosków o ustalenie niepełnosprawności dla dzieci - osób do 16 roku życia (w 2010 r.- 214 wniosków). Wzrost ilości wniosków o ustalenie stopnia niepełnosprawności obserwuje się od 2002 r. i wynika on z sytuacji na rynku pracy promującej zatrudnianie refundowane osób niepełnosprawnych oraz większej świadomości uprawnień, jakie daje status osoby niepełnosprawnej. Rozpatrując powyższe sprawy łącznie z postępowaniami wszczętymi z końcem 2013 r., w 2014 r. Zespół wydał 3.053 decyzji o stopniu niepełnosprawności i o niepełnosprawności (o 57 decyzji więcej niż w 2010 r.), 836 z nich - to orzeczenia wydane po raz pierwszy. Najczęstszą przyczyną niepełnosprawności wśród dorosłych mieszkańców Tarnowa są niezmiennie upośledzenia narządu ruchu, a także choroby układu oddechowego i krążenia. Przyczyny niepełnosprawności u dzieci stanowią całościowe zaburzenia rozwojowe, neurologiczne i psychiczne.

4) Edukacja.

W roku szkolnym 2014/2015 w 28 oddziałach integracyjnych tarnowskich szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych (w 2010 roku 45 oddziałów) uczy się 522 niepełnosprawnych uczniów (w 2010 r. 218 uczniów), zaś do 4 przedszkoli z oddziałami integracyjnymi uczęszcza łącznie 251 niepełnosprawnych dzieci (w 2010 r. 38 dzieci). Indywidualnym nauczaniem w domu objęto 112 uczniów (o 4 mniej niż w 2010 r.). W roku szkolnym 2014/2015 do Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego uczęszczało 273 dzieci i młodzieży, do Zespołu Szkół dla Nieśłyszących i Słabo Słyszących 56 uczniów. Przedstawione dane w porównaniu do 2010 roku wykazują nieznaczną tendencję malejącą liczby uczących się dzieci.

5) Ewidencja ludności.

Przy próbie zdiagnozowania tarnowskiego środowiska osób niepełnosprawnych należy wspomnieć o problemie starzejącego się społeczeństwa, wzroście liczby osób starszych, niepełnosprawnych, przewlekle i terminalnie chorych. W Tarnowie w maju 2015 r. były 28.102 osoby powyżej 60 roku życia, co stanowiło 25,31% wszystkich mieszkańców Tarnowa. Socjalne konsekwencje starzenia się ludności to zapotrzebowanie coraz liczniejszej grupy osób na usługi z zakresu opieki zdrowotnej, rehabilitacji, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, stacjonarne formy opieki długoterminowej, miejsca w dziennych ośrodkach wsparcia, środowiskowych domach samopomocy, domach pomocy społecznej.

6) Organizacje pozarządowe.

Na terenie miasta Tarnowa działają 23 organizacje pozarządowe mające statutowe zapisy o działalności na rzecz osób i rodzin z osobami niepełnosprawnymi. W 2014 roku ze środków budżetowych Gminy Miasta Tarnowa dofinansowano realizację zadań zleconych do wykonania tym organizacjom na łączną kwotę ponad 146 tys. zł.

7) Bezrobocie rejestrowane.

Na koniec 2014 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 691 osób bezrobotnych niepełnosprawnych (o 80 osób więcej niż w 2010 r.) oraz 76 osób niepełnosprawnych poszukujących pracy (o 5 osób więcej niż w 2010 r.). Osoby te stanowiły 14,31% ogółu wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych i poszukujących pracy z miasta Tarnowa. Z roku na rok w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowie rejestruje się coraz więcej osób niepełnosprawnych: w 2005 r. - 486, 2008 r. – 537, 2011 r. – 618, 2014 r. -767.

8) Rehabilitacja zawodowa i zatrudnianie osób niepełnosprawnych.

W ramach wydatkowania środków finansowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Powiatowy Urząd Pracy realizował następujące dofinansowania:

- zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy – 3 umowy na łączną kwotę 117.000 zł (w 2011 r. 4 umowy - 112.100 zł),
- podjęcie działalności gospodarczej – 4 umowy na łączną kwotę 113.000 zł (w 2011 r. 6 umów - 135.000 zł),
- finansowanie kosztów szkolenia osób niepełnosprawnych – 10 osób przeszkolonych na łączną kwotę 6.000 zł (w 2011 r. 10 osób – 11.000 zł).

W wyniku udzielonych przez Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie finansowych form wsparcia zawodowego lub poradnictwa zawodowego, w latach 2005-2014 694 osób niepełnosprawnych uzyskało zatrudnienie. Najwięcej z nich stało się czynnymi zawodowo w ramach usług poradnictwa indywidualnego (301), dofinansowania do rozpoczęcia działalności gospodarczej (87), a także po ukończeniu stażu (66) i po ukończeniu szkolenia (65).

Według stanu na dzień 30 czerwca 2015 r. na terenie Tarnowa funkcjonowało 11 Zakładów Pracy Chronionej w branży produkcyjnej, usługowej i handlowej (w 2011 r. działało 18). W I półroczu 2015 r. zakłady te, zatrudniały średnio 997 osób niepełnosprawnych (o 531 osób mniej niż w 2010 r.), w tym 27 ze znacznym (w 2010 r. - 32), 664 z umiarkowanym (w 2010 r. - 829) i 306 osób z lekkim stopniem niepełnosprawności (w 2010 r. - 667 osób).

9) Konsultant ds. osób niepełnosprawnych.

W roku 2014 w Urzędzie Miasta Tarnowa uruchomiono stanowisko konsultanta ds. osób niepełnosprawnych prowadzącego poradnictwo dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów. Do zadań konsultanta należy pomoc w rozwiązywaniu problemów życia codziennego oraz w załatwianiu spraw w urzędach administracji państwowej, samorządowej i innych instytucjach, współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych oraz przedkładanie Prezydentowi Miasta Tarnowa propozycji rozwiązań dotyczących poprawy jakości i warunków życia osób niepełnosprawnych w Tarnowie. Z pomocy i wsparcia konsultanta w 2014 r. skorzystało łącznie 225 osób.

Podsumowanie

Porównując dane dotyczące osób niepełnosprawnych z lat ubiegłych, można wyciągnąć wnioski o sytuacji niepełnosprawnych mieszkańców Tarnowa:

1. Od kilkunastu lat obserwuje się wzrost ilości wniosków o ustalenie stopnia niepełnosprawności, co wynika z większej świadomości uprawnień, jakie płyną

z posiadania statusu osoby niepełnosprawnej. Zespół wydaje więcej decyzji o ustaleniu stopnia niepełnosprawności.

2. Możliwość pozyskania odpowiedniego zatrudnienia lub otrzymania bezzwrotnej dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej powoduje, iż z roku na rok w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowie rejestruje się coraz więcej osób niepełnosprawnych.
3. Liczba osób zatrudnionych w tarnowskich Zakładach Pracy Chronionej maleje, ze względu na zmniejszenie wysokości dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych w tych zakładach oraz zrównanie ich z dofinansowaniem do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy,
4. Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych coraz chętniej wychodzą z inicjatywą realizacji nowych zadań przyczyniających się do likwidacji barier, które utrudniają niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w społeczeństwie.
5. Niepełnosprawni Tarnowianie mogą skorzystać z usług trzech Warsztatów Terapii Zajęciowej, czterech Domów Pomocy Społecznej, Środowiskowego Domu Samopomocy, dwóch szpitali oraz licznych placówek ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.
6. Mimo spadku ilości oddziałów integracyjnych w tarnowskich szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych, wzrasta liczba uczących się w nich niepełnosprawnych uczniów.

Zgodnie z wynikami spisów powszechnych liczba osób niepełnosprawnych w Polsce w 2011 r. zwiększyła się o 246.909 w stosunku do danych z 2002 r. Ponadto, wyniki spisu powszechnego z 2011 r. wskazują, iż w porównaniu do innych powiatów z województwa małopolskiego, udział niepełnosprawnych mieszkańców Tarnowa w ogólnej liczbie ludności był najwyższy – 14,83%. W innych powiatach częstość występowania niepełnosprawności wahała się od 8,51% w powiecie tatrzańskim do 14,19% w m. Krakowie. Przytoczone dane mają odzwierciedlenie w liczbie osób niepełnosprawnych korzystających z oferty tarnowskiego samorządu skierowanej do tej grupy osób. Miasto Tarnów podejmuje różnorodne działania zmierzające do zapewnienia osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego, indywidualnego rozwoju i zaspokajania ich potrzeb we wszystkich sferach i na każdym etapie życia, gwarantujących pełne uczestnictwo tych osób w życiu społecznym i zawodowym. Bazując na dotychczasowych efektach można stwierdzić, iż kierunek polityki społecznej zmierza w prawidłową stronę, jednak należy dokładać wszelkich starań, aby utrzymywać tę tendencję a także sukcesywnie wdrażać nowoczesne techniki rozwiązywania problemów społecznych.

II. CEL GŁÓWNY

Tworzenie warunków do pełnego, indywidualnego rozwoju i zaspokajania potrzeb osób niepełnosprawnych we wszystkich sferach i na każdym etapie życia, gwarantujących pełne uczestnictwo tych osób w życiu społecznym i zawodowym.

Cel szczegółowy nr 1

Prawa osób niepełnosprawnych.

Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych.

Zadania:

1. Diagnoza i weryfikacja informacji na temat sytuacji, potrzeb i problemów osób niepełnosprawnych w Tarnowie oraz aktualnych możliwości ich zaspokojenia.
2. Inicjowanie i popieranie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności i likwidacji barier, utrudniających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczności.
3. Realizacja programów dotyczących wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu.
4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, urzędami, instytucjami, pracodawcami działającymi na rzecz osób i środowiska osób niepełnosprawnych.
5. Wspieranie działań Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Tarnowa w realizacji zadań ustawowych.
6. Zapewnienie konsultacji społecznej działań dotyczących osób niepełnosprawnych w fazie ich planowania, wdrażania oraz ewaluacji z Powiatową Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Tarnowa.
7. Udzielanie informacji i pomocy w uzyskaniu przez osoby niepełnosprawne różnych form pomocy i wsparcia, świadczonych przez urzędy, instytucje i organizacje dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, w tym w ramach programów celowych PFRON.
8. Zatrudnienie konsultanta ds. osób niepełnosprawnych.
9. Prowadzenie kampanii medialnych oraz edukacyjnych w zakresie kształtowania właściwych postaw społeczeństwa wobec problematyki osób niepełnosprawnych. Przeciwdziałanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych.
10. Inicjowanie działań w zakresie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych oraz tworzenia przepisów prawa.
11. Stała poprawa jakości usług i podniesienie profesjonalizmu służb działających na rzecz środowiska niepełnosprawnych.

Wskaźniki:

- liczba projektów aktów prawnych konsultowanych przez Powiatową Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Tarnowa,

- liczba organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, instytucji pracodawców działających i współpracujących na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych,
- wysokość środków finansowych wypłaconych na realizację programów celowych wraz z liczbą ich beneficjentów.

Cel szczegółowy nr 2

Zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do dóbr i usług umożliwiających im pełne uczestnictwo w życiu społecznym.

Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych.

Zadania:

1. Orzekanie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności dla celów pozarentowych.
2. Udzielanie świadczeń z pomocy społecznej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom; przyznawanie pomocy materialnej na cele zdrowotne i socjalne osobom będącym w trudnej sytuacji finansowej.
3. Udzielanie pomocy osobom sprawującym opiekę nad osobą niepełnosprawną poprzez przyznawanie świadczeń pielęgnacyjnych.
4. Zapewnienie usług opiekuńczych w domach osobom chorym, niepełnosprawnym, pozbawionym opieki rodzinnej.
5. Zapewnienie miejsc, opieki i godnych warunków życia w domach pomocy społecznej osobom niepełnosprawnym nie mogącym samodzielnie funkcjonować.
6. Utworzenie domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych.
7. Tworzenie nowych miejsc w dziennych ośrodkach wsparcia, w środowiskowych domach samopomocy stosownie do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wspieranie istniejących.
8. Wspieranie działalności środowiskowego domu samopomocy dla osób psychicznie chorych i z zaburzeniami psychicznymi.
9. Wykorzystanie pracy socjalnej w zakresie pomocy osobie niepełnosprawnej w uniezależnieniu się, stymulowanie do samodzielnego rozwiązywania własnych problemów życiowych.
10. Organizowanie wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych.
11. Dofinansowanie ze środków PFRON do:
 - a) uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych w celu rozwijania umiejętności społecznych oraz poprawy psychofizycznej sprawności osób niepełnosprawnych,
 - b) zaopatrzenia niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze niezbędne do ich funkcjonowania,
 - c) likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z ich potrzebami.
12. Finansowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej dla osób potrzebujących rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz podejmowanie starań w celu dostosowania liczby miejsc w warsztatach do występujących potrzeb.
13. Realizacja programów celowych PFRON mających na celu likwidację lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Wskaźniki:

- liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności,
- liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności,
- liczba osób, którym wypłacono przewidziane ustawą o pomocy społecznej świadczenia pieniężne,
- liczba osób korzystających z usług opiekuńczych,
- liczba miejsc w domach pomocy społecznej, dziennych ośrodkach wsparcia i środowiskowych domach samopomocy,
- liczba osób, które uzyskały pomoc finansową na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych,
- liczba osób, które uzyskały pomoc finansową na likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
- liczba osób uczestniczących w turnusach rehabilitacyjnych,
- liczba uczestników warsztatów terapii zajęciowej.

Cel szczegółowy nr 3**Zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami oraz do korzystania z różnych form kształcenia specjalnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej.****Zadania:**

1. Obejmowanie najmłodszych wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka.
2. Włączanie dzieci przedszkolnych i uczniów niepełnosprawnych do kształcenia, wychowania i opieki we wszystkich typach przedszkoli, szkół i placówek (edukacja włączająca w elastycznym systemie kształcenia).
3. Wydawanie orzeczeń, opinii poradni psychologiczno-pedagogicznych i skierowań do kształcenia specjalnego i oddziałów integracyjnych.
4. Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży w przedszkolach, szkołach i placówkach.
5. Doskonalenie oferty edukacyjnej dla dzieci niepełnosprawnych i niedostosowanych społecznie; dostosowywanie kierunków kształcenia ogólnego i zawodowego do zmieniających się potrzeb rynku pracy i możliwości zatrudnienia.
6. Tworzenie sieci oddziałów integracyjnych i specjalnych w szkołach i przedszkolach stosownie do występujących potrzeb w zakresie niepełnosprawności dzieci i młodzieży w mieście.
7. Realizacja nauczania indywidualnego w domu na każdym poziomie edukacji.
8. Organizowanie dowozu dzieci niepełnosprawnych do szkół, przedszkoli i placówek szkoleniowo-rehabilitacyjnych.
9. Zwiększanie szans edukacyjnych młodzieży niepełnosprawnej w zdobywaniu wyższego wykształcenia.
10. Umożliwienie niepełnosprawnym osobom dorosłym dostępu do kursów, szkoleń i kształcenia ustawicznego.
11. Wdrażanie projektów i programów wychowawczych, wspierających dzieci i uczniów niepełnosprawnych i ukierunkowanych na zmianę postaw społeczeństwa wobec nich w kierunku pełnej akceptacji.

12. Przystosowanie szkół, szkół wyższych i placówek opiekuńczo-wychowawczych do potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej ruchowo – likwidacja barier architektonicznych (podjazdy, windy, toalety).

Wskaźniki:

- liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju,
- procent dzieci i uczniów tarnowskich przedszkoli i szkół publicznych, którym udzielana jest pomoc psychologiczno-pedagogiczna,
- rodzaj i liczba przedszkoli, szkół oraz placówek kształcących niepełnosprawnych i wspomagających w rozwoju (np. poradnie psychologiczno-pedagogiczne i specjalistyczne),
- liczba niepełnosprawnych dzieci i młodzieży uczęszczających do przedszkoli i szkół,
- liczba oddziałów integracyjnych i specjalnych w tarnowskich szkołach i placówkach publicznych,
- liczba dzieci i uczniów w oddziałach integracyjnych i specjalnych, skierowanych do nauczania indywidualnego,
- liczba wydanych skierowań do młodzieżowych ośrodków wychowawczych (MOW) socjoterapii (MOS) na terenie kraju (resocjalizacja),
- liczba niepełnosprawnych studentów tarnowskich szkół wyższych.

Cel szczegółowy nr 4

Zapewnienie osobom niepełnosprawnym wczesnej diagnozy, leczenia i opieki medycznej, rehabilitacji i edukacji leczniczej.

Zadania:

1. Poprawa dostępności do świadczeń rehabilitacji leczniczej poprzez starania o zwiększenie finansowania tych świadczeń przez publicznego płatnika.
2. Rozwój specjalistycznej opieki w zakresie wczesnego diagnozowania, leczenia i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych z uwzględnieniem nowych metod rehabilitacji.
3. Doskonalenie jakości udzielanych świadczeń.
4. Rozwój stacjonarnych form opieki długoterminowej.
5. Wspomaganie organizacji pozarządowych, działających w środowisku osób niepełnosprawnych.
6. Efektywne wykorzystanie istniejących zasobów lecznictwa osób niepełnosprawnych.
7. Wspieranie stacjonarnego hospicjum dla osób terminalnie chorych.
8. Wspieranie realizacji programów zdrowotnych ukierunkowanych na edukację i rehabilitację pacjentów niepełnosprawnych.

Wskaźniki:

- ilość miejsc (łóżek) w placówkach opieki długoterminowej,
- wysokość środków finansowych NFZ przeznaczonych na zakup świadczeń rehabilitacji leczniczej w podmiotach leczniczych,
- liczba programów prozdrowotnych, adresowanych do osób niepełnosprawnych, realizowanych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Cel szczegółowy nr 5

Zwiększenie szans osób niepełnosprawnych na zatrudnienie na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami lub umożliwienie im ze względu na stopień niepełnosprawności pracy w warunkach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb.

Zadania:

1. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do usług instytucji rynku pracy – możliwość korzystania z pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego.
2. Promocja zatrudnienia osób niepełnosprawnych wśród lokalnych pracodawców – pozyskiwanie subsydiowanych miejsc pracy dla bezrobotnych i poszukujących pracy (staże, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy i inne formy aktywizacji przewidziane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy).
3. Rozwijanie umiejętności aktywnego poszukiwania zatrudnienia i efektywnego poruszania się na rynku pracy.
4. Ułatwienie osobom niepełnosprawnym kontaktu z pracodawcą poprzez organizowanie spotkań, giełd i targów pracy.
5. Organizowanie szkoleń zawodowych i przekwalifikowań uwzględniających aktualne potrzeby rynku pracy.
6. Kierowanie osób niepełnosprawnych, które wymagają specjalistycznego programu szkolenia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej, do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo – rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej.
7. Doradztwo i pomoc osobom niepełnosprawnym podejmującym działalność gospodarczą, udzielanie dotacji na rozpoczęcie takiej działalności.
8. Wspieranie samozatrudnienia osób niepełnosprawnych w tym również tworzenia spółdzielni socjalnych.
9. Pomoc osobom niepełnosprawnym w pozyskaniu zatrudnienia w firmach, instytucjach i zakładach pracy poprzez dofinansowywanie stanowisk pracy tworzonych lub dostosowywanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.
10. Wspieranie podmiotu prowadzącego zakład aktywności zawodowej.
11. Dofinansowanie działalności funkcjonujących warsztatów terapii zajęciowej.
12. Modernizacja i rozwój bazy lokalowej i sprzętowej warsztatów terapii zajęciowej.
13. Realizacja programów celowych PFRON mających na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych.
14. Współpraca w zakresie opracowania i realizacji programów skierowanych do osób niepełnosprawnych w tym w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
15. Współpraca z miejscową Państwową Inspekcją Pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych oraz tworzenia i funkcjonowania zakładów pracy chronionej.

Wskaźniki:

- liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych na subsydiowanych miejscach pracy,
- liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego, w tym poradnictwa indywidualnego i grupowego,

- liczba zorganizowanych giełd i targów pracy, w których uczestniczą osoby niepełnosprawne,
- liczba osób niepełnosprawnych objętych szkoleniem zawodowym i przekwalifikowaniem,
- liczba osób niepełnosprawnych podejmujących działalność gospodarczą,
- liczba osób niepełnosprawnych objętych programami mającymi na celu aktywizację zawodową osób poszukujących zatrudnienia,
- liczba uczestników zakładu aktywności zawodowej,
- liczba osób zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych.

Cel szczegółowy nr 6

Likwidacja barier architektonicznych oraz transportowych utrudniających dostęp do urzędów, obiektów użyteczności publicznej, swobodne przemieszczanie się, dostęp do informacji i możliwości komunikacji międzyludzkiej.

Zadania:

1. Likwidacja barier architektonicznych w ciągach komunikacyjnych ulic i chodników poprzez:
 - poprawę nawierzchni komunikacyjnych,
 - obniżanie krawężników na przejściach,
 - oznakowanie przejść dla pieszych.
2. Wyposażenie istniejących i nowobudowanych sygnalizacji świetlnej w urządzenia dźwiękowe ułatwiające niewidomym bezpieczne przejście przez jezdnię.
3. Wydzielanie i oznakowanie miejsc postojowych dla uprawnionych osób niepełnosprawnych na parkingach miejskich i przed gmachami użyteczności publicznej.
4. Udostępnianie obiektów użyteczności publicznej dla osób niewidomych oraz na wózkach inwalidzkich poprzez m.in.:
 - budowę podjazdów,
 - modernizację i montaż urządzeń dźwigowych,
 - dostosowanie węzłów sanitarnych.
5. Zwiększanie bazy mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych oraz utrzymanie odpowiedniego standardu już istniejących.
6. Dostosowanie ośrodków wsparcia i placówek opiekuńczo-wychowawczych do potrzeb osób niepełnosprawnych.
7. Przystosowywanie mieszkań dla osób niepełnosprawnych, w tym osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.
8. Inicjowanie działań, mających na celu likwidację barier architektonicznych w zasobie mieszkaniowym prywatnym, spółdzielczym oraz Gminy Miasta Tarnowa poprzez wyposażenie budynków m.in. w podjazdy, windy a także rozbudowa tarasów w mieszkaniach osób niepełnosprawnych.
9. Uwzględnienie w planach rozbudowy i przebudowy dworca kolejowego i autobusowego likwidacji wszelkich barier architektonicznych utrudniających poruszanie się osobom niepełnosprawnym. Likwidacja barier w komunikowaniu się utrudniających dostęp niepełnosprawnym podróżnym do usług przewozowych świadczonych przez przewoźników kolejowych i autobusowych.

10. Pozyskiwanie środków PFRON w ramach programów celowych na likwidację barier architektonicznych i transportowych.
11. Zakup i systematyczne wprowadzanie na wszystkie linie komunikacji miejskiej autobusów niskopodłogowych dostosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych.
12. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym korzystania z komunikacji miejskiej na preferencyjnych warunkach.
13. Dofinansowanie i koordynacja przewozów dostosowanym pojazdem osób niepełnosprawnych mających trudności w samodzielnym poruszaniu się (system taxi-bus).
14. Likwidacja barier w komunikacji międzyludzkiej poprzez szkolenie pracowników zatrudnionych w jednostkach samorządowych z zakresu posługiwania się językiem migowym; wyposażenie instytucji w tablice informacyjne i piktogramy w języku Braille'a oraz w głośnomówiące urządzenia informujące.
15. Dofinansowanie ze środków PFRON usług tłumacza języka migowego.
16. Udział w programach zmierzających do ułatwienia dostępności nowoczesnych rozwiązań likwidacji barier w komunikowaniu się dla osób niepełnosprawnych, zgodnie z ich potrzebami.
17. Udział pracowników Urzędu Miasta Tarnowa w szkoleniach z zakresu obsługi osób niepełnosprawnych.
18. Prowadzenie i aktualizacja zakładki dla osób niepełnosprawnych na głównej stronie internetowej miasta. Zapewnienie dostępności stron internetowych Urzędu Miasta Tarnowa i jej jednostek podległych dla osób niepełnosprawnych. Prowadzenie

Wskaźniki:

- liczba i wartość projektów dotyczących likwidacji barier architektonicznych, transportowych oraz komunikacji międzyludzkiej,
- ilość sygnalizacji świetlnych wyposażonych w urządzenia dźwiękowe,
- ilość autobusów niskopodłogowych obsługujących linie komunikacji miejskiej,
- liczba oznakowanych miejsc parkingowych przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych,
- liczba miejsc w mieszkaniach chronionych dla osób niepełnosprawnych,
- ilość osób korzystających z przewozów osób niepełnosprawnych (system taxi-bus).

Cel szczegółowy nr 7

Zapewnienie równych szans osobom niepełnosprawnym w dostępie do kultury, sportu, rekreacji i turystyki.

Zadania:

1. Wsparcie oraz promowanie integracyjnych imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych.
2. Upowszechnianie i rozwijanie kultury fizycznej i turystyki z uwzględnieniem problematyki środowiska osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
3. Tworzenie warunków do kulturotwórczej aktywności osób niepełnosprawnych – prezentacja i promowanie ich twórczości (wystawy malarskie, rzeźby, fotograficzne).
4. Włączanie osób niepełnosprawnych w działania artystyczne, np. teatralne, plastyczne, muzyczne.

5. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do obiektów kultury oraz do korzystania z dóbr kultury poprzez system udogodnień dla osób niewidomych, głuchoniemych oraz niepełnosprawnych ruchowo.
6. Usuwanie barier w dostępie do sportu amatorskiego i wyczynowego z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności; wspieranie profesjonalnych sportowców niepełnosprawnych. Organizacja zawodów sportowych, uczestnictwo w olimpiadach i spartakiadach.
7. Uwzględnienie w ofercie turystycznej i wypoczynkowej potrzeb osób niepełnosprawnych.
8. Wspieranie organizacji pozarządowych w działaniach zmierzających do realizacji prawa osób niepełnosprawnych do pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz w rekreacji i turystyce – odpowiednio do ich zainteresowań i potrzeb.
9. Budowa obiektów sportowych dedykowanych osobom niepełnosprawnym.

Wskaźniki:

- liczba imprez, spotkań, programów realizowanych przy współpracy organizacji pozarządowych w zakresie pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce,
- liczba niepełnosprawnych sportowców uczestniczących w zawodach sportowych na arenie krajowej i międzynarodowej.

III. REALIZATORZY I PARTNERZY

Aby zrealizować cel główny Programu, należy podjąć szereg skorelowanych ze sobą zadań, które wymagają współdziałania niżej wymienionych podmiotów:

- 1) jednostki organizacyjne Gminy Miasta Tarnowa i Urzędu Miasta Tarnowa (Urząd Miasta Tarnowa: Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej, Wydział Edukacji, Wydział Sportu, Samodzielne Stanowisko Pracy do spraw Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi; Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie, Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tarnowie)
- 2) Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie,
- 3) Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Tarnowa,
- 4) Powiatowa Rada Zatrudnienia w Tarnowie,
- 5) Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- 6) Państwowa Inspekcja Pracy,
- 7) Narodowy Fundusz Zdrowia,
- 8) organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego,
- 9) tarnowskie placówki oświatowe,
- 10) tarnowskie szkoły wyższe,
- 11) pracodawcy,
- 12) podmioty zarządzające tarnowskimi dworcami komunikacji zbiorowej,
- 13) podmioty będące właścicielami spółdzielni,
- 14) podmioty lecznicze przy współpracy podmiotów tworzących.

IV. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Głównymi planowanymi źródłami finansowania *Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Tarnowie na lata 2016-2020* są środki finansowe:

- 1) Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- 2) budżetu Gminy Miasta Tarnowa,
- 3) Funduszu Pracy,
- 4) budżetu państwa,
- 5) pozyskiwane przez organizacje pozarządowe i podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego,
- 6) pracodawców z sektora prywatnego lub spółdzielczego,
- 7) Europejskiego Funduszu Społecznego i innych funduszy Unii Europejskiej.

Środki finansowe Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przyznawane corocznie Gminie Miasta Tarnowa według algorytmu przeznacza się na zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Od wielkości otrzymanych środków zależy zakres realizacji zaplanowanych w Programie działań.

Znaczna część finansowania lub dofinansowania zadań niniejszego Programu może pochodzić z programów celowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, o które mogą aplikować indywidualnie osoby niepełnosprawne, fundacje, stowarzyszenia oraz jednostki samorządu powiatowego, pośrednio pracodawcy. Od aktywności wymienionych wyżej grup w tym zakresie zależy wielkość pozyskanych środków na realizację Programu.

Powodzenie w realizacji zadań założonych w tym Programie zależy także od wielkości środków budżetu Gminy Miasta Tarnowa, przeznaczonych na sfinansowanie lub dofinansowanie niektórych działań. Duże znaczenie ma również zdolność realizatorów i partnerów do pozyskiwania dodatkowych środków zewnętrznych – funduszy strukturalnych na realizację części przyjętych celów szczegółowych.

V. MONITOROWANIE PROGRAMU

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Mieście Tarnowie na lata 2016-2020 jest dokumentem perspektywicznym, wytyczającym w sposób ogólny kierunki realizacji zdefiniowanych celów szczegółowych.

Nadzór nad realizacją niniejszego Programu sprawuje Prezydent Miasta Tarnowa, koordynatorem odpowiedzialnym za monitoring jest Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Tarnowa.

Realizacja Programu monitorowana będzie raz do roku (nie później niż do końca kwietnia roku następującego po realizacji Programu), po uprzedniej opinii Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Tarnowa. Przedmiotem ewaluacji będą wybrane wskaźniki efektów realizacji założonych celów szczegółowych. Ponadto ocena realizacji Programu zostanie dokonana na podstawie rocznych sprawozdań, sporządzonych w oparciu o informacje otrzymane od współdziałających realizatorów i partnerów.